

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу РУДИКА Олександра Володимировича «Організаційно-економічний механізм пенсійного забезпечення громадян в умовах інституційних трансформацій»

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційної роботи. Пенсійне забезпечення є одним із ключових елементів системи соціального захисту населення та відіграє вагомий роль у фінансово-економічній системі держави. Ефективність функціонування пенсійної системи безпосередньо впливає на соціальну стабільність у суспільстві, рівень матеріального добробуту осіб пенсійного віку та рівень суспільної довіри до державних інституцій. В умовах соціально-економічних перетворень і реформування вітчизняної економіки, що додатково ускладнюються сучасними воєнними викликами, особливої актуальності набувають питання вдосконалення організаційно-економічних засад пенсійного забезпечення населення.

Дисертаційне дослідження РУДИКА Олександра Володимировича спрямоване на розв'язання важливого науково-прикладного завдання, що полягає у поглибленні теоретичних положень, розробленні методичних підходів та формуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в умовах сучасних інституційних змін. Це свідчить про своєчасність, наукову значущість і практичну актуальність обраної тематики дослідження.

Важливість обраної тематики зумовлюється також потребою забезпечення збалансованості пенсійної реформи із загальними макроекономічними ресурсами держави, напрямками бюджетної політики та цілями сталого соціально-економічного розвитку. За умов економічної нестабільності, посилення воєнних ризиків і необхідності післякризового відновлення країни особливої ваги набуває проблема підтримання фінансової стабільності пенсійної системи при одночасному недопущенні надмірного фіскального навантаження на державний бюджет і економічно активне населення.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано в межах плану науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів Закладу вищої освіти «Подільський державний університет». Дослідження є складовою наукової теми «Формування стратегії та пріоритетів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0114U004158), у рамках якої автором розроблено та обґрунтовано підходи до формування стратегії розвитку організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення населення в умовах трансформації національної пенсійної системи. Крім того, дослідження проводилося за авторською темою «Фінансово-економічний механізм пенсійного забезпечення населення в контексті проведення пенсійної реформи» (державний

реєстраційний номер 0123U103981), у межах якої запропоновано вдосконалену модель організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян з урахуванням сучасних інституційних перетворень.

Обґрунтованість, достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, забезпечуються чітко визначеними метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження, логічною побудовою роботи, а також використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватних поставленим завданням. Для досягнення мети автором застосовано методи історичного та логічного аналізу, наукової абстракції, діалектичний і логічний, порівняльний економіко-статистичний, графічний, методи узагальнення й системного аналізу, економіко-математичний, кореляційно-регресійного аналізу. Інформаційну базу дослідження сформували законодавчі акти Верховної Ради України, нормативні документи Президента України, рішення та постанови Кабінету Міністрів України, а також розпорядчі матеріали Міністерства соціальної політики України. У роботі опрацьовано статистичні й аналітичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної служби статистики України та Пенсійного фонду України. Крім того, використано офіційні статистичні показники та аналітичні звіти Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського Союзу, Світового банку і Міжнародного валютного фонду, міжнародно-правові документи з проблематики дослідження, а також напрацювання провідних українських і зарубіжних науковців.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в розробці комплексу теоретико-методичних та практичних рекомендацій щодо формування і розвитку організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в умовах інституційних трансформацій вітчизняної пенсійної системи, яка передбачає інтеграцію у європейський простір.

До найбільш суттєвих результатів, які характеризують новизну дослідження та особистий внесок автора в розробку заходів, спрямованих на формування ефективного організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян належать удосконалення:

- інституційної моделі організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в Україні;
- методичних засад побудови організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян;
- організаційної структури організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в Україні;
- стратегії розвитку організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в Україні в контексті європейської інтеграції.

Важливо відзначити, що подальшого розвитку набули: методичні підходи щодо обґрунтування основних етапів формування організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в умовах інституційних трансформацій; запровадження і використання інноваційних механізмів

управління пенсійними коштами; науково–практичні рекомендації щодо посилення інституційної автономії Пенсійного фонду України.

Високий ступінь обґрунтованості та прикладного значення дисертаційного дослідження підтверджується тим, що отримані результати були трансформовані у практичні методичні рекомендації та впроваджені в діяльність органів місцевого самоврядування, а також установ і організацій, що функціонують у сфері пенсійного забезпечення. Це засвідчує не лише науково-теоретичну вагомість проведеного дослідження, а й реальну можливість використання запропонованих положень, висновків і рекомендацій у практичній діяльності. Надійність та достовірність отриманих результатів забезпечуються їх широкою апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних заходах, а також повним і системним висвітленням ключових положень дисертації у фахових наукових публікаціях автора. Це свідчить про проходження результатами дослідження необхідної наукової перевірки, отримання ними позитивної експертної оцінки та формування цілісної й аргументованої наукової позиції автора щодо вирішення окресленої проблематики.

Значущість дослідження для науки і практики, впровадження наукових результатів, напрями їх подальшого використання. Отримані у дисертаційному дослідженні результати спрямовані на розвиток теоретичних засад і формування науково-практичних підходів до вдосконалення організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення населення в умовах сучасних інституційних перетворень. Особливу практичну цінність становлять запропоновані автором стратегічні орієнтири розвитку системи пенсійного забезпечення, побудовані з урахуванням європейських підходів та принципів, що ґрунтуються на забезпеченні фінансової стабільності, соціальної збалансованості та економічної доцільності. Результати дослідження розширюють наукові уявлення про функціонування системи соціального забезпечення та формують теоретичне підґрунтя для зміцнення фінансової спроможності пенсійної системи в умовах інституційних змін.

Практична значущість дисертації полягає у розробленні комплексу рекомендацій, спрямованих на модернізацію організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення в процесі реалізації пенсійної реформи. Зокрема, автором обґрунтовано напрями формування стратегії розвитку пенсійної системи, що передбачають інституційне оновлення, підвищення фінансової стійкості солідарного рівня пенсійного забезпечення, впровадження та розвиток обов'язкової накопичувальної системи, цифрову трансформацію пенсійної сфери, адаптацію національного законодавства до європейських норм, а також стимулювання розвитку недержавного пенсійного забезпечення.

Практична цінність результатів підтверджується їх використанням у діяльності Головного управління Пенсійного фонду України в Чернівецькій області, Департаменту соціального захисту Кам'янець-Подільської міської ради, Департаменту фінансів Чернівецької області та Управління агропромислового розвитку Хмельницької області під час підготовки програм і проєктів соціально-економічного розвитку. Це свідчить про високий рівень

апробації запропонованих положень, їх прикладну значущість та можливість ефективного застосування як у практиці державного управління, так і в освітній та науковій діяльності.

Подальший розвиток результатів дослідження доцільно спрямувати на вдосконалення інституційної моделі організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення, розроблення довгострокової стратегії його функціонування та формування ефективних механізмів упровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи.

Повнота викладу основних результатів і положень дисертації в опублікованих наукових працях за темою дисертації. Основні результати та ключові положення дисертаційного дослідження висвітлено у достатньому обсязі. Наукові здобутки автора, зокрема теоретичні узагальнення, методичні розробки та практичні рекомендації, опубліковано у 16 наукових працях, серед яких 7 статей у фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, а також 9 публікацій апробаційного характеру. Такий обсяг наукових публікацій свідчить про належний рівень представлення результатів дослідження у професійному науковому середовищі, а також про проходження ними необхідної апробації.

Тематика оприлюднених праць повною мірою охоплює основні напрями дисертаційного дослідження. У публікаціях розкрито теоретичні та прикладні аспекти формування організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення населення, досліджено його трансформацію в умовах інституційних змін, особливості державного регулювання пенсійної сфери, стратегічні засади розвитку національної пенсійної системи, а також проблематику впровадження накопичувального пенсійного забезпечення. Окремі результати дослідження були представлені та обговорені на науково-практичних конференціях, що додатково підтверджує їх наукову обґрунтованість та практичну значущість.

Наведене дає підстави стверджувати, що основні положення, висновки та результати дисертації достатньо повно висвітлені у фахових наукових публікаціях і відповідають установленим вимогам щодо оприлюднення результатів дисертаційних досліджень.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій РУДИКА Олександра Володимировича, у яких відображено основні результати дослідження, не виявив порушень принципів академічної доброчесності. У роботі належним чином оформлено посилання на використані джерела, наукові положення та фактичні дані, а її зміст відповідає вимогам законодавства у сфері авторського права і суміжних прав.

Подані результати дослідження, використані методики та інформаційні ресурси висвітлено достовірно і повно. Ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації не виявлено, що дає підстави стверджувати про дотримання автором вимог академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації та її окремих тез. Хоча існують усі підстави вважати, що автор повною мірою виконав поставлені завдання дослідження, а робота виконана на належному теоретико-методичному рівні, доцільно звернути увагу на окремі дискусійні положення дисертації:

1. Значну увагу в дисертації приділено аналізу функціонування солідарної системи пенсійного забезпечення. Водночас перспективи розвитку накопичувального рівня пенсійної системи доцільно було б обґрунтувати на основі сценарного прогнозування розвитку фінансового ринку України з урахуванням ризиків його функціонування.
2. Доцільно було б приділити більше уваги аналізу впливу воєнних викликів, внутрішньої міграції населення та післявоєнного відновлення економіки України на формування нової моделі пенсійного забезпечення.
3. У роботі ґрунтовно досліджено теоретичні засади формування організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення. Водночас доцільно було б більш детально обґрунтувати роль цифрової трансформації державного управління, сучасних цифрових технологій та електронного урядування у підвищенні ефективності адміністрування пенсійної системи.
4. Запропонований організаційно-економічний механізм є достатньо комплексним, однак окремі рекомендації щодо його практичного впровадження потребують конкретизації в частині визначення джерел фінансового забезпечення та оцінки очікуваного соціально-економічного ефекту.
5. Дисертант у роботі акцентує увагу на важливості формування фінансової грамотності населення щодо участі в накопичувальній системі пенсійного забезпечення. Водночас для більш повного розкриття цього питання доцільно було б конкретизувати заходи, спрямовані на підвищення фінансової грамотності населення, а також обґрунтувати джерела та обсяги фінансових ресурсів, необхідних для їх реалізації.

Загалом висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи та її загальної позитивної оцінки, а можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок. Дисертаційна робота РУДИКА Олександра Володимировича є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливе науково-практичне завдання, що полягає в розробленні теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму пенсійного забезпечення громадян в умовах інституційних трансформацій та інтеграції України до європейського простору.

Дисертація засвідчує високий рівень фахової та наукової підготовки автора, його здатність до комплексного аналізу актуальних наукових проблем, критичного осмислення існуючих наукових підходів і формування власних обґрунтованих наукових положень та практичних рекомендацій. Представлені в

дослідженні висновки, рекомендації й наукові результати є аргументованими, достовірними, містять елементи наукової новизни та мають вагоме теоретичне і практичне значення. Основні положення дисертації пройшли належну апробацію, відображені у наукових публікаціях здобувача та впроваджені у практичну діяльність і навчальний процес.

Висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, не знижують наукової цінності виконаного дослідження та не впливають на його загальну позитивну оцінку.

З огляду на актуальність теми дослідження, належний рівень наукової новизни, теоретичну й практичну значущість одержаних результатів, дисертаційна робота РУДИКА Олександра Володимировича відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем

Павліна ФУГЕЛО

Учений секретар ЗВО «ПДУ»:
канд. с.-г. наук, доцент

Олена КОБЕРНЮК